

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania T. S.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie

o wysokość emerytury i policyjnej renty inwalidzkiej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 17 kwietnia 2024 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 31 października 2022 r., sygn. akt III AUa 224/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od T. S. na rzecz Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 lipca 2017 r., nr [...], Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie, działając na podstawie art. 15c w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu

Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu. Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 708 ze zm.; dalej ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy) oraz na podstawie otrzymanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji nr [...] z dnia 11 kwietnia 2017 r., ponownie ustalił wysokość należnej T. S. emerytury, stwierdzając, że od 1 października 2017 r. miesięczna wysokość tego świadczenia wynosi 854 zł, przy przyjęciu, że podstawa wymiaru emerytury to 4.366,72 zł.

Decyzją z dnia 21 lipca 2017 r., nr [...], Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie, działając na podstawie art. 22a w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy oraz na podstawie otrzymanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji nr [...] z dnia 11 kwietnia 2017 r., ponownie ustalił wysokość należnej T. S. renty inwalidzkiej, stwierdzając, że od 1 października 2017 r. miesięczna wysokość renty inwalidzkiej z tytułu zaliczenia do I grupy wynosi 1.000 zł, przy przyjęciu, że podstawa wymiaru świadczenia to 4.121,06 zł.

Sąd Okręgowy w Szczecinie, wyrokiem z dnia 28 lutego 2022 r., zmienił zaskarżone przez T. S. decyzje w ten sposób, że ustalił prawo do emerytury i renty inwalidzkiej w wysokości sprzed 1 października 2017 r. oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, wyrokiem z dnia 31 października 2022 r., zmienił zaskarżony przez organ rentowy wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołania oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

W sprawie ustalono, że T. S. z dniem 16 września 1967 r. została przyjęta do służby w Milicji Obywatelskiej w S. i rozpoczęła pracę w Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w S. w Wydziale „[...]”, na stanowisku oficera techniki operacyjnej sekcji. Z dniem 1 stycznia 1975 r. powierzono odwołującej się stanowisko referenta techniki operacyjnej sekcji I „[...]” Wydziału [...], od 1 lipca 1976 r. - inspektora Wydziału [...] SB Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, a od 1 października 1981 r. - starszego inspektora Wydziału „[...]”. W związku z

pogorszeniem stanu zdrowia z dniem 30 kwietnia 1989 r. odwołująca się została zwolniona ze służby.

W dniu 30 września 2009 r. Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w W. wystawił informację o przebiegu służby T. S. w organach bezpieczeństwa państwa nr [...], w której potwierdzono, że odwołująca się od 16 września 1967 r. do 30 kwietnia 1989 r. pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2007 r. Nr. 63, poz. 425 ze zm.).

Sąd Apelacyjny stwierdził, że miał na uwadze poglądy wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28), zgodnie z którą kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka”. Sąd podkreślił, że dokonał jednak ustaleń, które przeczą ustaleniom Sądu pierwszej instancji, który zlekceważył ocenę działalności odwołującej się w kontekście charakteru przydzielonych jej zadań, zakresu obowiązków w wydziałach, w których pełniła służbę, jej motywacji do podjęcia służby a poprzestał jedynie na zeznaniach, które, jak wykazał Sąd odwoławczy, mijały się z prawdą.

Sąd Apelacyjny przyjął, że stan faktyczny sprawy wskazuje na w pełni świadome i dobrowolne podjęcie przez odwołującą się służby na rzecz państwa totalitarnego w instytucji objętej art. 13b ust. 1 pkt. 5 lit. b tiret 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Odwołująca się zgłosiła się do pracy w celu poprawy swoich warunków życiowych i mając w pełni świadomość charakteru tej służby. Uczestniczyła w sposób niezwykle zaangażowany (o czym świadczą wyróżnienia i nagrody) w inwigilacji zarówno obywateli swojego kraju, jak i cudzoziemców. Wykonywała zadania w wydziałach, w których działalność polegała na naruszaniu podstawowych praw i wolności obywatelskich. Sąd wskazał, że działania organów bezpieczeństwa państwa miały charakter systemowy. Czynny

poszczególnych funkcjonariuszy z pozoru nieszkodliwe i nieistotne tworzyły opresyjny system, w którym dopuszczano się też czynów zbrodniczych. Z tych też powodów ustalanie indywidualnej odpowiedzialności poszczególnych funkcjonariuszy jest nie tylko utrudnione z uwagi na braki w materiałach archiwalnych, ale też niecelowe, gdyż dopiero suma poszczególnych działań funkcjonariuszy tworzyła system uznany powszechnie za bezprawny.

Skoro odwołująca się pełniła służbę w Wydziale [...] zajmującym się między innymi inwigilacją obywateli i cudzoziemców w celu utrzymania reżimu totalitarnego, to Sąd Apelacyjny ocenił, że pełniła w spornym okresie służbę na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b ustawy o ubezpieczeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku skarżąca zarzuciła:

1. naruszenie prawa materialnego, a to art. 13b w związku z art. 15c ust. 1-3 i art. 22a ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, przez błędną wykładnię i przyjęcie, że wysokość świadczeń emerytalnych i rentowych byłych funkcjonariuszy może zostać obniżona tylko w oparciu o informacje Instytutu Pamięci Narodowej w sytuacji, gdy Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 wskazał, iż sama przynależność do danej formacji z czasów PRL nie pozwala stwierdzić, iż dana osoba służyła na rzecz totalitarnego państwa;

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. - przy czym uchybienie to miało istotny wpływ na wynik sprawy - przez wskazanie w uzasadnieniu w sposób arbitralny, że T. S. jest osobą niewiarygodną, „przyjmując, że w aktach osobowych ubezpieczonej są inne informacje niż wynikające z przeprowadzonego dowodu z przesłuchania Odwołującej się, aczkolwiek przytoczone fragmenty akt osobowych w żaden sposób nie mogą dyskwalifikować a priori zeznań T. S. i zostały zaopatrzone dowolnymi komentarzami mającymi wskazać na inne okoliczności niż wynikające z treści tych dokumentów”.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów. Stwierdziła, że: „(...) Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 06.10. 2022 r., sygn. akt III AUa 113/22, LEX Nr 3446767, w wyroku z dnia 27.09.2022 r., sygn. akt III AUa 284/22, LEX Nr 3440735, w wyroku z dnia

19.05.2022 r., sygn. akt III AUa 36/22, LEX Nr 3410501, a także w przykładowych wyrokach innych sądów powszechnych, tak jak np. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11.10.2022 r., sygn. akt III AUa 319/21, LEX Nr 3437224, a także w wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27.09.2022 r., sygn. akt III AUa 255/21, LEX Nr 3425385, czy w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16.09.2020 r., sygn. akt III UZP 1/20 wskazał, iż ustalenie, czy dana osoba służyła na rzecz totalitarnego państwa prawa winno opierać się nie tylko na informacji uzyskanej z Instytutu Pamięci Narodowej, a w oparciu o całokształt materiału dowodowego; natomiast w zaskarżonym wyroku, a także wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 15.09.2022 r., sygn. akt III AUa 519/21, LEX Nr 3439840 oraz wyroku z dnia 08.09.2022 r., sygn. akt III AUa 561/21, LEX Nr 3447215 sądy uznały, iż ustalenie tej kwestii winno nastąpić li tylko i wyłącznie w oparciu o informacje z Instytutu Pamięci Narodowej”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania; oraz zasądzenie od odwołującej się na rzecz organu emerytalnego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przesłanka w postaci potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów występuje wtedy, gdy określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni bądź gdy jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecnictwie sądów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK104/08, LEX nr 424365, z dnia 11

stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493).

Należy jednak podkreślić, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jak analogicznie nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne

okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2020 r., II PK 36/19, LEX nr 3034647; z dnia 12 maja 2020 r., I UK 128/19, LEX nr 3026475; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Należy zatem wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że sądu powszechnego nie wiąże informacja IPN o przebiegu służby, a w razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd będzie zobowiązany do rekonstrukcji jej przebiegu w konkretnym wypadku (por. uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20, pkt 53-60; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22, LEX nr 3602783 i z dnia 17 maja 2023 r., I USKP 63/22, LEX nr 3563400; z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, OSNP 2023 nr 9, poz. 104).

Już z tego powodu nie można uznać, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Co więcej, wbrew twierdzeniom skarżącej, Sąd Apelacyjny w Szczecinie w zaskarżonym wyroku (podobnie jak w wyrokach z dnia 15 września 2022 r., III AUa 519/21, LEX nr 3439840 oraz z dnia 8 września 2022 r., III AUa 561/21, LEX nr 3360315) nie przyjął poglądu, że ustalenie, czy dana osoba służyła na rzecz totalitarnego państwa, powinna opierać się wyłącznie na informacji uzyskanej z Instytutu Pamięci Narodowej, odrzucając możliwość oceny tej kwestii przez pryzmat całokształtu materiału dowodowego. Wręcz przeciwnie, Sąd Apelacyjny dokonał oceny spornego okresu w kontekście art. 13b ustawy o ubezpieczeniu społecznym funkcjonariuszy przez pryzmat jednostki, w jakiej skarżąca służyła i zakresu jej działania - „do podstawowych zadań Pionu „[...]” SB należała instalacja i eksploatacja aparatury podsłuchowej i podglądowej, głównie w hotelach, obiektach sakralnych i aresztach. Pion ten zajmował się także udoskonalaniem środków

technicznych oraz sporządzaniem dokumentów dla celów operacyjnych. Podstawowymi środkami pracy operacyjnej były: podsłuch telefoniczny i pomieszczeń <lub pokojowy>, stosowany rzadziej podgląd dokumentowany filmowo lub fotograficznie oraz tajne przeszukanie - we współpracy z pionem „[...]” i wydziałem, na rzecz którego realizowano zamówienie. W pracy operacyjnej pion „[...]” wykorzystywał również sieć tajnych współpracowników oraz pracowników zaufanych rekrutujących się głównie z pracowników urzędów telekomunikacyjnych. W okresie stanu wojennego pion „[...]” był odpowiedzialny w skali kraju za cenzurę korespondencji oraz kontrolę rozmów telefonicznych w sieci publicznej” - oraz na podstawie dowodów z akt personalnych. Ocena to doprowadziła Sąd Apelacyjny do wniosku, że okres służby objęty informacją IPN był służbą na rzecz totalitarnego państwa, gdyż, po pierwsze, skarżąca w tym okresie dobrowolnie pełniła służbę w jednostkach służących utrzymywaniu reżimu totalitarnego na terenie Państwa Polskiego, zachowaniu sowieckiej dominacji na terenie Państwa Polskiego wyrażającej się w sprawowaniu rządów przez partię komunistyczną i braku demokratycznego systemu politycznego, jak również w narzucaniu ideologii marksizmu - leninizmu we wszystkich istotnych obszarach życia społecznego. Po drugie, skarżąca uczestniczyła w sposób niezwykle zaangażowany (o czym świadczą wyróżnienia i nagrody) w inwigilacji zarówno obywateli swojego kraju, jak i cudzoziemców.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[SOP]

[ms]

